8. **Ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου κατὰ τὴν Τελετὴν Ἐπιδόσεως πρός Αὐτὸν ὑπὸ τῶν Πρυτανικῶν Ἀρχῶν καὶ τῆς Συγκλήτου τοῦ Α.Π.Θ τῆς Ἀνωτάτης Τιμητικῆς Διακρίσεως "Ἅγιος Δημήτριος" (23 Ὀκτωβρίου 2013)**

Ἱερώτατε Μητροπολῖτα Θεσσαλονίκης κύριε Ἄνθιμε καὶ λοιποὶ ἀδελφοὶ Ἱεράρχαι,
Ἐλλογιμώτατοι κύριοι Πρυτάνεις καὶ κύριοι Καθηγηταί,
Φίλοι φοιτηταὶ καὶ φοιτήτριαι,
Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ,

ΚΡΙΣΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΡΙΣΙΣ

«Παντὶ πράγματί ἐστι καιρὸς καὶ κρίσις» (Ἐκκλ. 8,6).

Μὲ πολλὴν χαρὰν διὰ πολλοστὴν φορὰν σᾶς ἀπευθύνομεν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὸν ὁλοκάρδιον χαιρετισμόν μας καὶ τὴν πατρικὴν καὶ Πατριαρχικὴν εὐλογίαν μας. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν ἐκ βάθους καρδίας διὰ τὴν τιμητικὴν πρόσκλησίν σας ὅπως σᾶς ἀπευθύνωμεν τὸν λόγον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν ἐπίσης διὰ τὰς τιμητικὰς ἐκδηλώσεις σας πρὸς τὸ πρόσωπον τῆς ἡμετέρας Μετριότητος, τὰς ὁποίας θεωροῦμεν καὶ ἐκλαμβάνομεν ὡς ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ πρὸς τὸν Θεσμὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ὡς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ἐκτίμησιν τῆς προσφορᾶς του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν κοινωνίαν γενικώτερον.

Ἡ ἐν πολλοῖς τεταραγμένη καὶ ἐξαιρετικῶς ἀνώμαλος κατάστασις τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μᾶς παρακινεῖ νὰ σᾶς καταστήσωμεν κοινωνοὺς ὡρισμένων σκέψεων ἡμῶν ἐπὶ τοῦ θέματος Κρίσις καὶ Ἐπίκρισις.

Ἐν πρώτοις, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς ἀρχαίους, τοὺς κατὰ τὸ πλεῖστον δεδικαιωμένους διὰ τὰς κρίσεις των, «ἀρχὴ σοφίας ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις», ὀφείλομεν νὰ προσδιορίσωμεν δι᾽ ὀλίγων τὴν ἔννοιαν τῶν ὅρων τούτων.

Λέγοντες κρίσιν νοοῦμεν τὴν κρίσιμον κατάστασιν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν καὶ τὴν ρευστότητα μὲ ἄδηλον κατάληξιν τῶν διαφόρων σχέσεων τῶν ἀνθρώπων μεταξύ των καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς φυσικῶν ἢ περιβαλλοντικῶν συνθηκῶν.

Μὴ κρίσιμος εἶναι ἡ κατάστασις ὅταν ὅλα ἐργάζωνται ἁρμονικῶς. Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν διαφορετικαὶ ἐκτιμήσεις περὶ τῆς ἁρμονικότητος τῶν συμβαινόντων. Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι κρίνουν εὐνοϊκῶς τὰς ἀνθρωποσφαγὰς καὶ

τὰς ἀνθρωποθυσίας καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις προκαλοῦν αὐτάς. Ἀρέσκονται νὰ προκαλοῦν πόνον καὶ ὀδύνην. Ἀλλά, βεβαίως, ὁ ὀρθῶς σκεπτόμενος ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ συμφωνήσῃ μετ᾽ αὐτῶν, διότι ἔχει τὴν ἐσωτερικὴν πληροφόρησιν ὅτι ἁρμονικὴ εἶναι ἡ λειτουργία τῶν ζώντων καὶ τῶν ἀψύχων στοιχείων τῆς δημιουργίας, μόνον ὅταν προκαλοῦν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν εἰς τὰ ὄντα, καὶ δὴ τὰ λογικά.

Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ἔχει κορυφωθῇ ὁ ἀπόηχος μιᾶς βροντώδους δυσαρμονίας καὶ ὅτι λαοὶ καὶ πολιτισμοὶ ἵστανται ἀντιμέτωποι πρὸς ἀλλήλους, μὲ τὸ δάκτυλον, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, εἰς τὴν σκανδάλην. Ὅλοι βλέπομεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν νὰ αὐξάνηται καὶ τὴν δύναμιν τῶν δυνατῶν νὰ ἀφαιρῇ τὸ ἐλάχιστον ὑπόλοιπον δυνάμεως ἀπὸ τοὺς ἀδυνάτους.

Εἶναι, λοιπόν, προφανές, ὅτι διερχόμεθα περίοδον κρίσεως, περίοδον δυσλειτουργίας τῶν κοινωνιῶν, περίοδον ρευστὴν μὲ ἀβεβαίαν ἐξέλιξιν.

Ὁ δυσμενὴς σχολιασμὸς τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἤτοι ἡ ἐπίκρισις τῶν συμβαινόντων, εἶναι φαινόμενον γενικὸν καὶ εὔκολον. Ὁ λόγος τοῦ Δημοσθένους «τὸ μὲν οὖν ἐπιτιμᾶν ἴσως φήσαι τις ἂν ράδιον καὶ παντὸς εἶναι» (Ὀλυνθιακὸς Α΄, 16) ἔχει γενικωτάτην ἐφαρμογήν. Πάντες οἱ ἐχέφρονες καταδικάζουν τὴν κατάστασιν, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ. Χρειάζεται νὰ ἀνεύρωμεν τὰ αἴτια τῆς ἐκτροπῆς, τῆς δυσαρμονίας, τῆς δυσλειτουργίας καὶ νὰ προτείνωμεν τὴν λύσιν. Ὡς λέγει πάλιν ὁ Δημοσθένης, «τὸ δ᾽ ὑπὲρ τῶν παρόντων ὅ,τι δεῖ πράττειν ἀποφαίνεσθαι, τοῦτ᾽ εἶναι συμβούλου» (ἔνθ. ἀν.). Ἀλλὰ ποῖος ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ σύμβουλός μας καὶ ποία ἡ συμβουλή του;

Καθ᾽ ἡμᾶς ἀψευδὴς σύμβουλος εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ λόγος τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἔχομεν τὴν βεβαιότητα ὅτι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ δύνανται νὰ ἐπιλυθοῦν ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν τὴν παροῦσαν κρίσιμον δυσαρμονίαν.

Θὰ φέρωμεν δύο παραδείγματα: τὸ πρῶτον, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς θείας δυνάμεως Αὐτοῦ ἔχει πολλαπλασιάσει πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας τόσον ὥστε νὰ χορτάσῃ δι᾽ αὐτῶν τὸ μέγα συγκεντρωμένον πλῆθος τῶν πέντε χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ ἀνάλογον γυναικῶν καὶ παιδίων. Τὸ πλῆθος ἔχει χορτασθῆ καὶ ἀπέρχεται καὶ ὁ Κύριος δίδει ἐντολὴν νὰ περισυλλεγοῦν τὰ περισσεύματα τῶν κλασμάτων, ὅσα δὲν κατηνάλωσε τὸ χορτασμένον πλῆθος, «ἵνα μή τι ἀπόληται» (Ἰωάν. ς΄, 13). Εἶναι πασίδηλον, ὅτι ὁ Κύριος καταδικάζει τὴν σπατάλην, καταδικάζει τὴν καταστροφὴν τῶν προϊόντων, ἀκόμη καὶ ὅταν αὐτὰ δὲν εἶναι προϊόντα τοῦ ἀνθρωπίνου κόπου ἀλλὰ προϊόντα τῆς θείας δυνάμεως.

Εἰς τὴν ἐποχήν μας, καὶ ἐνῷ μεγάλα πλήθη στεροῦνται στοιχειώδους τροφῆς, τεράστιαι ποσότητες αὐτῆς, ὅσας ἀναφέρουν αἱ διεθνεῖς στατιστικαί, καταστρέφονται διὰ λόγους ἠθικῶς ἐπικριτέους, ὡς ἡ ἐλάττωσις τῆς προσφορᾶς πρὸς διατήρησιν τῆς ὑψηλῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος ἢ ἡ ποιοτικὴ ἐπιλογὴ καὶ καταστροφὴ τῶν εἰς τὴν ἐμφάνισιν ἐλαφρῶς ἐλαττωματικῶν τοιούτων καὶ ἄλλοι συναφεῖς λόγοι· ἐνῷ θὰ ἠδύναντο ταῦτα νὰ διατεθοῦν εἰς τοὺς οἰκονομικῶς ἀσθενεστέρους.

Κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον, εἶναι πολὺ εὔκολον νὰ καλυφθοῦν αἱ διατροφικαὶ ἀνάγκαι τοῦ κατά τινας ὑπερπληθυσμοῦ τῆς γῆς. Οὕτω πως ἡ ἐπὶ πολυτελοῦς μνημείου ἐκ γρανιτῶν διακήρυξις τῶν γνωστῶν Georgia Guidestones, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς πρέπει νὰ μειωθῇ εἰς πεντακόσια ἑκατομμύρια μόνον ἀνθρώπων, θὰ εἶχε διαγραφῇ ὡς ἀπάνθρωπος.

Τὸ δεύτερον παράδειγμα: εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἀναφέρεται «οὐ φιμώσεις βοῦν ἁλοῶντα» (Δευτ. κε΄, 4), δηλαδὴ δὲν θὰ βάλῃς φίμωτρον εἰς τὸ βόδι, τὸ ὁποῖον ἁλωνίζει τὰ στάχυα. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἑρμηνεύων τὸ ἐδάφιον τοῦτο διερωτᾶται: «Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ;» (Α΄ Κορ. θ΄, 9-10). Δηλαδή, μήπως τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Θεοῦ περιορίζεται μόνον εἰς τὴν διατροφὴν τῶν βοδιῶν; Καὶ ἀπαντᾷ, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἐντολῆς εἶναι ὅτι ὁ ἐργαζόμενος πρέπει νὰ τρέφηται ἀπὸ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας του. Ἐν ἄλλοις λόγοις, ὁ ἐργαζόμενος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀμείβηται ὅσον ἀπαιτοῦν αἱ ἀνάγκαι αὐτοῦ.

Ἀτυχῶς, ἡ μεγάλης σημασίας ἀρχὴ αὕτη ἔχει ἀντικατασταθῆ εἰς τὴν ἐποχήν μας (ὄχι βεβαίως εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς) ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως. Ἡ ὑπερπροσφορὰ ἐργασίας μειώνει τὰς ἀμοιβὰς εἰς τὸ κατώτατον ὅριον τῆς ἀνάγκης βιολογικῆς ἐπιβιώσεως χωρὶς τὴν δυνατότητα καλύψεως τῶν ὑπολοίπων ἀναγκῶν τοῦ ἐργαζομένου, ὡς ἡ ὑγεία, ἡ παιδεία, ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια, κλπ..

Εἶναι γνωστόν, ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων κυριαρχεῖ ἡ ἐπιθυμία τοῦ πλούτου, ἡ ὁποία εἶναι ἀκόρεστος. Ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ σκληρῶς ἐφαρμοζομένη εἶναι ἡ αἰτία τῶν πλείστων δεινῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ἐφικτὸν αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ ἐξαλείψωμεν τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην. Εἶναι ὅμως σκόπιμον νὰ καταδείξωμεν ὅτι ὁ περισσότερον φιλάνθρωπος τρόπος κατανομῆς τῶν ἀγαθῶν ὠφελεῖ περισσότερον αὐτοὺς τούτους τοὺς πλεονέκτας. Ἡ οἰκονομικὴ μηχανὴ διὰ νὰ ἐργασθῇ ἔχει ἀνάγκην δύο τινῶν: Πρῶτον, τῶν μέσων παραγωγῆς (ἐδάφους, κεφαλαίου ἐργασίας), καί, δεύτερον, καταναλωτῶν, οἱ ὁποῖοι νὰ δύνανται νὰ ἀγοράσουν τὰ προϊόντα αὐτῆς. Ἡ ἐργασία δὲν ἀρκεῖ νὰ παρέχηται εἰς ἐργοστάσιον διὰ νὰ παράγῃ τὰ προϊόντα. Ἀπαιτεῖται νὰ δίδῃ εἰς τὸν ἐργαζόμενον τὴν οἰκονομικὴν δυνατότητα

νὰ καταναλώσῃ τὰ προϊόντα. Διὰ τῆς καταναλώσεως, ὁ μὲν ἐργαζόμενος ἀπολαμβάνει εἰς βαθμὸν ἱκανοποιητικὸν διὰ τὰς ἀνάγκας του τὰ ἐν λόγῳ προϊόντα, ὁ δὲ εὔπορος παραγωγὸς τῶν προϊόντων ἀπολαμβάνει τὸ κέρδος ἐκ τῆς πωλήσεως αὐτῶν εἰς τιμὴν ἀνωτέραν τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς. Μία κοινωνία μὲ ἄνεργα τὰ μέλη της, οὔτε παράγει, οὔτε καταναλίσκει, οὔτε δημιουργεῖ πλοῦτον. Ἑπομένως, οἱ ἔχοντες συμφέρον καὶ ἐπιθυμίαν νὰ ἀποκτήσουν πλοῦτον ὀφείλουν νὰ θέσουν εἰς κίνησιν τὰς ἐργατικὰς χεῖρας καὶ νὰ δώσουν εἰς αὐτὰς τὴν οἰκονομικὴν δυνατότητα νὰ καταναλώσουν τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας των.

Καθίσταται, λοιπόν, φανερόν, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ κρίσις τὴν ὁποίαν ἀντιμετωπίζομεν κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν εἶναι ἐν τελικῇ ἀναλύσει κρίσις ἠθική. Διὰ τοῦτο καὶ ἀναζήτησις τῶν αἰωνίων ἠθικῶν ἀξιῶν, ἡ ὁποία παραθεωρεῖται καὶ συμπνίγεται ἐντὸς τοῦ μηχανοκρατουμένου πολιτισμοῦ, εἶναι κατ᾽ ἐξοχὴν ἐπίκαιρος, ἡ ἀναζήτησις, λέγομεν, ἠθικῶν ἀξιῶν.

Ἐν τούτοις, μολονότι ἡ οἰκονομικὴ κρίσις δὲν εἶναί τι τὸ πρωτοφανές, διότι κρίσεις τοῦ εἴδους τούτου ἐμφανίζονται περιοδικῶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἡ σημερινὴ κρίσις, μὲ τὴν μορφὴν καὶ τὴν ἔκτασιν τὰς ὁποίας προσλαμβάνει, θὰ ἠδύνατο μᾶλλον νὰ χαρακτηρισθῇ πρωτοφανής. Ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκολογικὴ κρίσις, μολονότι καὶ αὕτη ἐμφανίζει περιοδικότητά τινα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φύσεως, εἶναι σήμερον, μὲ τὰ ἀνθρωπογενῆ της αἴτια, ὄντως πρωτοφανής.

Σήμερον, ἀληθῶς, θίγονται καὶ ἀνατρέπονται θεμελιώδεις θεσμοὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς. Παραθεωροῦνται οὐσιώδεις ἀλήθειαι τῆς χριστιανικῆς πίστεως, αἱ ὁποῖαι, σὺν τοῖς ἄλλοις, κατέστησαν ἱκανὴν τὴν κοινωνίαν μας νὰ ἀναγνωρίζῃ καὶ νὰ στηρίζῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης, τὴν φιλαλληλίαν, τὴν ἀλληλεγγύην καὶ τὴν ἀνεκτικότητα. Ὡς ἐκ τούτου, εἶναι τελείως ἄδικος ἡ ἀπεμπόλησις καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡ καταπολέμησις τῶν χριστιανικῶν ἀξιῶν αἱ ὁποῖαι ἐκαλλιεργήθησαν καὶ προεβλήθησαν ἐντὸς τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, καὶ δὴ τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἀκριβῶς δὲ ἡ σημερινὴ κρίσις ὀφείλει νὰ φέρῃ ἐπὶ τάπητος τὴν ἀπροκατάληπτον θεώρησιν, ἀξιολόγησιν καὶ δημιουργικὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, τῶν χριστιανικῶν ἀξιῶν.

Δύναται καὶ ὀφείλει ἀσφαλῶς ὁ καθεὶς νὰ προσεγγίζῃ καὶ νὰ ἀντιμετωπίζῃ κατὰ τὴν εἰδικότητα καὶ τὸ μερίδιον τῆς εὐθύνης αὐτοῦ τὰς κρίσεις αὐτάς, ὑπὸ ἰδιαιτέραν τινὰ ὀπτικὴν γωνίαν. Ἀπὸ τῆς ἡμετέρας σκοπιᾶς καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κρίνομεν ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ θὰ τοποθετήσῃ ἐπὶ ἀσφαλοῦς βάθρου τὴν ἔρευναν καὶ θὰ καταστήσῃ ὄντως δημιουργικὴν τὴν προσπάθειαν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς κρίσεως εἶναι ἡ ἐπισήμανσις τῆς πνευματικῆς προελεύσεως αὐτῆς.

Εὔστοχον ἀπόσπασμα τῆς ἡμετέρας παιδείας καὶ σοφίας λέγει: «Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, τἆλλα τυφλὰ καὶ κωφά» (Ὁμήρου Ὀδύσσεια, Ν 255). Ἡ ὅρασις, ἡ ἀκοὴ καὶ ὅλαι αἱ αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου ἀναφέρονται εἰς τὸν νοῦν του καὶ κατευθύνονται ὑπ᾽ αὐτοῦ (τοῦ νοός). Δὲν εἶναι ἀρκετὴ μόνον ἡ ὑγεία τῶν αἰσθήσεων. Ἀπαραίτητος κυρίως εἶναι ἡ ὑγεία τοῦ νοῦ. Ὅταν ὁ νοῦς εἶναι ὑγιής, τότε καὶ αἱ αἰσθήσεις λει¬τουργοῦν ὀρθῶς καὶ ἐκπληρώνουν τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν. Ὅταν ὅμως ὁ νοῦς δὲν εἶναι ὑγιής, τότε καὶ αἱ ὑγιεῖς ἀκόμη αἰσθήσεις δὲν δύνανται νὰ λειτουργήσουν ὀρθῶς.

Εἰς ὕμνον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας παρουσιάζεται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀπευθύνηται πρὸς τὸν Θεὸν ἐξομολογητικῶς καὶ νὰ προσεύχηται: «Γέγονα... μολυσμὸς ἀέρος καὶ γῆς καὶ ὑδάτων» (Στιχηρὸν Ἑσπερινοῦ Δευτέρας, ἦχος βαρύς). Ὁ εὐσυνείδητος ἄνθρωπος αἰσθάνεται ὅτι μὲ τὰς ἁμαρτίας του, τὰ πάθη του, τὰς παρὰ φύσιν ἐνίοτε ἐκτροπάς, δὲν μολύνει μόνον τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα του, ἀλλὰ γίνεται μολυσμὸς καὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντός του, τῆς ἀτμοσφαίρας, τῆς γῆς καὶ τῶν ὑδάτων.

Ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς διακρίνων τὰ πράγματα τῶν νοημάτων καὶ τὰ ἐμπαθῆ νοήματα γράφει: «Ἄλλο ἐστὶ πρᾶγμα, καὶ ἄλλο νόημα, ἄλλο πάθος καὶ ἄλλο ἐμπαθὲς νόημα». Πρᾶγμα εἶναι ὁ ἀνήρ, ἡ γυνή, ὁ χρυσὸς κλπ. Νόημα εἶναι ἡ ἁπλῆ μνήμη πράγματός τινος. Πάθος εἶναι ἡ ἄλογος φιλία ἢ τὸ ἄκριτον μίσος ἔναντί τινος τῶν προηγουμένων καὶ ἐμπαθὲς νόημα εἶναι «λογισμὸς σύνθετος ἀπὸ πάθους καὶ νοήματος» (Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Κεφάλαια περὶ ἀγάπης, PG 90,1029AB).

Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου μολύνεται, ὅταν ἀναμιγνύωνται τὰ νοήματα μὲ τὰ πάθη. Τὰ πάθη αἰχμαλωτίζουν τὸν νοῦν, ἐμποδίζουν τὴν πνευματικήν του ἐλευθερίαν καὶ τὸν ἐγκλωβίζουν εἰς τὰ πράγματα. Τοιουτοτρόπως δημιουργοῦνται αἱ ἐμπαθεῖς καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν σύγχυσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τοὺς συνανθρώπους του. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου παύει νὰ λειτουργῇ ὀρθῶς, ὑποδουλώνεται εἰς τὰς αἰσθήσεις καὶ γίνεται δοῦλος τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν. Ἄνευ τῆς καθάρσεως τοῦ νοὸς ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων δὲν δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ ὀρθὴ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν κόσμον καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου.

Κατὰ συνέπειαν, λοιπόν, καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ νοὸς ἐκ τῆς μολύνσεως δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἄνευ τῆς καθάρσεως τῶν λογισμῶν του καὶ τοῦ ἀπεγκλωβισμοῦ του ἐκ τῶν πραγμάτων. Ὅταν ὁ νοῦς ἀποδεσμεύηται ἐκ τῶν πραγμάτων, ἐκ τοῦ βάρους δηλαδὴ τῶν ἐμπαθῶν προσκολλήσεων, καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἡγεμονικὴν θέσιν, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς αὐτόν, τότε ἐλευθερώνονται καὶ τὰ νοήματα ἀπὸ τὰ πάθη. Τοιουτρόπως καθαρίζει ὁ νοῦς, ἀναδύονται ἀπαθεῖς λογισμοὶ καὶ ἀποκαθίστανται ὀρθαὶ καὶ φυσιολογικαὶ σχέσεις μὲ τὸ κοινωνικὸν καὶ τὸ εὐρύτερον περιβάλλον.

Δὲν δύναται κάποιος νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰ πράγματα μόνον ὠφε¬λιμιστικῶς καὶ νὰ συμπεριφέρηται ὀρθῶς ἀπέναντί των. Δὲν δύναται νὰ θεωρῇ τὸν συνάνθρωπον ὡς ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως ἢ ὡς μέσον ἱκανοποιήσεως τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ καὶ νὰ ἔχῃ ὀρθὰς σχέσεις μαζί του. Διὰ νὰ βλέπῃ ὁ ἄνθρωπος καθαρῶς τὸν κόσμον καὶ νὰ ἔχῃ ὀρθὰς σχέσεις πρὸς τοὺς συνανθρώπους του χρειάζεται νὰ κατα¬πολεμήσῃ τὰ πάθη τὰ ὁποῖα μολύνουν τὰ νοήματά του: «Οὐ πρὸς τὰ πράγματα ὁ νοῦς πολεμεῖ τοῦ θεοφιλοῦς, οὐδὲ πρὸς τὰ νοήματα, ἀλλὰ πρὸς τὰ πάθη τὰ τοῖς νοήμασι συνεζευγμένα» (Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, ἔνθ. ἀν., 40, PG 90, 1028D-1029A).

Καθίσταται, λοιπόν, φανερόν, ὅτι ἡ κρίσις τὴν ὁποίαν ἀνετιμετωπίζομεν κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν εἶναι ἐν τελικῇ ἀναλύσει κρίσις ἀνθρωπολογική. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἀνθρωπιστικαὶ σπουδαί, αἱ ὁποῖαι συγχνάκις παραθεωροῦνται καὶ συμπνίγονται ἐντὸς τοῦ μηχανο¬κρα¬τουμένου πολιτισμοῦ μας, εἶναι κατ᾽ ἐξοχὴν ἐπίκαιροι.
Ἰδιαιτέρως ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐχαριστεῖ τὸ Ἀριστοτέλειον Πανεπι¬στήμιον Θεσσαλονίκης, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκαλλιεργήθησαν καὶ καλλιεργοῦνται ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν αἱ ἀνθρωπιστικαὶ σπουδαί.

Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς τὴν Πρυτανείαν καὶ τὴν σύγκλητον τοῦ Πανεπιστημίου σας διὰ τὴν καθιέρωσιν καὶ ἀπονομὴν εἰς τὴν ἡμετέραν Μετριότητα τὸ πρῶτον τῆς ἀνωτάτης τιμητικῆς διακρίσεως αὐτοῦ, τοῦ μεταλλίου τοῦ πολιούχου τῆς Θεσσαλονίκης Ἁγίου Δημητρίου καὶ εὐχόμεθα πατρικῶς πλουσίαν τὴν ἄνωθεν εὐλογίαν.

Οὕτω φρονοῦντες καὶ ἀξιολογοῦντες τὴν ἐνεστῶσαν ποικιλόμορφον κρίσιν, ἐξεθέσαμεν τὰς σκέψεις μας εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ ἰδιαιτέρως εἰς σᾶς, τοὺς ἀγαπητοὺς φοιτητὰς καὶ τὰς φοιτητρίας τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου τῆς «περικλύτου» Θεσσαλονίκης, καὶ ὅλων τῶν Πανεπιστημίων τῆς Ἑλλάδος, τοὺς μαθητὰς καὶ τὰς μαθητρίας, τὴν νέαν γενεάν, τὴν ἐλπίδα τοῦ αὔριον καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ὁμαίμονος Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Γένους μας, ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψει ὅτι «κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται» (Σοφ. Σολ. ϛ΄, 5). Διερωτώμενοι μετὰ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου «πῶς ὁ τὰ ἑαυτοῦ μετὰ ἀκριβείας μὴ ἐπιστάμενος, τὰ ἄλλων δυνήσεται κρίνειν;» (πρβλ. Εἰς Α΄Κορινθ. ΙΑ΄, P.G. 61, 90), σᾶς ἀπευθύνομεν τὸ ἀπόσταγμα τῆς ἐμπειρικῆς σοφίας τοῦ Ἱεροῦ Πατρός «ὅταν ἡ κρίσις χωρὶς πάθους γίνηται, ἀδέκαστός ἐστι καὶ καθαρά» (Εἰς τὸν Δαν. κεφ. Β΄, P.G.56, 205). Τότε μόνον εἶναι ἀληθὴς κρίσις καὶ ὄχι ἐπίκρισις.

Σᾶς εὐχαριστοῦμεν καὶ πάλιν καὶ πολλάκις.